

Otvoreni podaci smanjuju korupciju i otvaraju radna mjesta

Informatizacija u posljednjem desetljeću zasigurno je pomogla u tome da su brojne informacije javnih vlasti dostupnije nego u eri prije interneta kada je bilo nezamislivo surfati službenim dokumentima neke gradske ili državne uprave (naravno, pri tome trebamo uzeti u obzir da nisu svi građani informatički pismeni i da nemaju svi pristup internetu). Transparentnost podataka omogućuje građanima donošenje boljih odluka, a istovremeno kad su odluke vladajućih transparente smanjuje se korupcija u društvu. Nije slučajno da je upravo pravo na pristup informacijama jedno od ključnih prava građana pa tako i u području okoliša gdje je ovo pravo prvi i temeljni stup Arhuške konvencije.

Zakon o pravu na pristup informacijama pripisuje obavezu da tijela javne vlasti na svojim internetskim stranicama objavljuju brojne informacije i to na lako pretraživ način. No, upravo u ovome posljednjem zahtjevu vlasti prečesto zakazuju, a zasigurno u tome nisu krivci administratori portala. Javne uprave imaju zakonsku obavezu objaviti veliki broj podataka: opće akte i odluke vezane za područje svoga djelovanja, postojeće zakone kao i njihove nacрте, godišnje planove, programe, strategije, financijska izvješća, podatke o izvoru financiranja, proračun, informacije o dodijeljenim potporama, donacijama, uključujući popis korisnika i visinu iznosa, zapisnike i zaključke sa sjednica, informacije o postupcima javne nabave, informacije o izvršavanju ugovora, obavijesti o raspisanim natječajima, način ostvarenja prava na pristup informacija, priopćenja, vijesti...

Međutim, svi ti podaci nisu uvijek prisutni on-line, a događa se da se informacije vrlo teško pronalaze čak i kad su objavljene na internetu. Informacije o, primjerice, unutarnjem ustrojstvu, s imenima čelnika tijela i njihovim podacima za kontakt gotovo uvijek se vrlo brzo uoče na bilo kojoj web stranici, ali ono što je manje vidljivo su podaci vezani za financije. Primjerice, financijska izvješća se uopće ne objavljuju na službenim stranicama Grada Pule! Također, podaci su tajni gotovo uvijek kad su u pitanju ugovori sklopljeni između javnih tijela i privatnih tvrtki dok u susjednoj Sloveniji postoji aplikacija „Supervizor“ gdje svatko može jednim klikom vidjeti poslovanje svih slovenskih tvrtki s državnim institucijama, a uz to pogledati detaljni prikaz transakcija i popis svih ustanova s kojima je ta tvrtka radila. Za Hrvatsku je to još uvijek daleka budućnost.

O tome na koji način javne uprave nastoje sakriti podatke od građana ili ih učiniti nerazumljivim razgovarali smo s Miroslavom Schlossbergom, voditeljem ekspertne skupine "Kodiraj za Hrvatsku" i lokalne grupe "Otvoreni Zagreb", koji se bavio upravo otvorenošću proračuna Grada Zagreba i uglavnom nailazio na prepreke u smislu (ne)otvorenih podataka.

- Na koje najčešće prepreke nailaze građani, primjerice na koje ste vi naišli prilikom proučavanja otvorenosti podataka za proračun Grada Zagreba?

- Građani još nisu dovoljno upoznati s njihovim građanskim pravima, najčešće ne znaju da imaju pravo na pristup određenim informacijama, a kada su im informacije potrebne a ne mogu ih pronaći na internetu, u tom

trenutku najčešće odustaju od potrage.

Podaci proračuna Grada Zagreba za tekuću godinu nije naročito jednostavno pronaći. Kada pogledamo glavnu web stranicu www.zagreb.hr vidjet ćemo da na prvu ne možemo vidjeti poveznicu na "financije" što je vrlo važan aspekt bilo koje upravne ili samoupravne jedinice. Na službenim stranicama Grada Zagreba trenutno je moguće pronaći samo proračun za tekuću godinu (Proračun 2014.), a na stranicama Financije nije moguće pronaći upute ili link na prijašnje proračune i prijašnje izvještaje o izvršenju proračuna. Do nekih prijašnjih proračuna mogao sam doći isključivo pozivajući se na pravo na pristup informacijama jer ih je bilo nemoguće pronaći korištenjem dostupnih internet tražilica. Velik nedostatak je da su dostupni podaci objavljeni na internetu skoro uvijek u PDF obliku. Iako se svako objavljivanje informacija smatra otvaranjem informacija tj. ti podaci postaju otvoreni, jedan oblik dokumenta nije pogodan za svaku vrstu podataka. Za brojke kao u slučaju proračuna očekivalo bi se da se set podataka objavljuje u više različitih oblika npr. PDF za lakše čitanje, CSV ili Excel za lakše računanje podataka.

- Zbog čega je PDF problematičan?

- PDF je format odličan kod prezentacije sadržaja (npr. knjige), ali zbog svojih ograničenja nije nikako pogodan za objavu otvorenih podataka npr. proračuna ili izvještaja o izvršenju proračuna. PDF je skoro ekvivalentan objavljivanju skeniranih stranica - nije moguće ponovno koristiti dobivene podatke za istraživanje osim uz ulaganje dodatnog truda kod prepisivanja svih podataka ručno.

- Koje sve informacije nadležni najčešće ne objavljuju ili ih vješto prikrivaju?

- Građani ponekad na službenim internetskim stranicama svojih lokalnih jedinica ne mogu pronaći otvorene informacije o prijedlogu proračuna, izglasani proračun i proračun za građane. Provedeno istraživanje "Otvorenost proračuna hrvatskih županija, gradova i općina (Ott, Bronić, Petrušić; 2013.)" pokazalo je da je razina otvorenosti lokalnih proračuna, posebice općina, vrlo niska, rijetke se jedinice trude građanima približiti proračun, brojne jedinice imaju vrlo manjkave internetske stranice, a neke ih općine ni nemaju. Osim podataka o predloženim troškovima (proračuni) svojih lokalnih jedinica i izvještaja o ostvarenim troškovima (godišnji financijski izvještaji), željeli bismo vidjeti i ostale informacije koje su potrebne građanima i kojima bi ostvarili bolju otvorenost upravnih jedinica, a nabrojane su na stranici City Open Data Census Croatia (<http://hr-city.census.okfn.org>). To su npr. izvještaji o izdavanju građevinskih dozvola, gradski troškovi, raspolaganje imovinom, registar imovine, podaci o zločinima, kvaliteti zraka i vode, sanitarna inspekcija restorana itd. Na stranici cenzusa otvorenih lokalnih podataka u Hrvatskoj sada svi mogu ocijeniti otvorenost hrvatskih gradova.

- Jedan od podataka koji se nikada ne objavljuju (pa niti na upit novinara) su upravo podaci sanitarne inspekcije, pa tako građani nemaju uvida u kojim je restoranima pronađena neispravna hrana. Vi se pak zalažete da se ovi podaci objave jer se time poboljšava javno zdravlje građana te smanjuju troškovi liječenja.

- Podaci sanitarnih inspekcija trebali bi biti javni kao što to možemo vidjeti na inozemnim primjerima. Po uzoru na grad San Francisco i internetske stranice Yelp, želimo pokrenuti projekt za povećanje svijesti o sanitarnim inspekcijama. Local Inspector Value-Entry Specification (LIVES) je standard otvorenih podataka koji omogućuje lokalnim vlastima objavljivanje rezultata inspeksijskih nadzora restorana na Yelp ili bilo kojoj drugoj internetskoj stranici. Kroz ovaj projekt želimo razgovarati sa stručnjacima na području zdravstva i lokalnim predstavnicima kako bismo otvorili podatke sanitarne inspekcije i u Hrvatskoj. Podrška za ovaj projekt može se potpisati na stranici: <http://codeforcroatia.github.io/sanitarnipodaci/>

Otvorenost informacija je dobra za javno zdravlje. Ne bi li se javno zdravlje poboljšalo nužno je provesti jedinstven i relevantan program koji provodi ocjenjivanje ugostiteljskih objekata. Uvođenjem higijenskih kartica s ocjenama od 1-10 u restorane grada Los Angelesa, smanjio se broj hospitaliziranih radi bolesti vezanih uz

hranu za 13 posto. Nadalje, otvaranjem podataka omogućujemo poduzetnicima izgradnju novih projekata, otvaranje novih radnih mjesta, što dovodi do gospodarskog rasta korištenjem tih podataka. Industrijska predviđanja za vlade koje promiču vidljivost podataka predviđa napredak od 25 posto u privatnoj komercijalnoj aktivnosti.

- "Kodiraj za Hrvatsku" član je internacionalne organizacije Code for America. Kako piše na vašim web stranicama vi ste inicijativa građana - volontera koja uključuje dizajnere, developere i mlade poduzetnike. Vaš je cilj povećati interaktivnost gradova, potaknuti gradske vlasti na usvajanje otvorene internetske tehnologije te kreirati pregled lokalnih otvorenih podataka u cijeloj Hrvatskoj. Potičete da se ekspertne skupine poput "Otvoreni Zagreb" pokrenu u ostalim gradovima jer smatrate da se time mogu riješiti brojni gradski problemi na dobrobit građana. Zašto je transparentnost informacija važna za građane, posebice na lokalnom nivou?

- Otvorenost podataka ili transparentnost informacija je važna građanima ne bi li se donosile bolje odluke i kako bi se građani bolje mogli uključiti u važne odluke u svojoj lokalnoj samoupravi. Ukoliko su proračuni otvoreni, građani mogu pratiti i analizirati informacije te ocjenjivati političke odluke vlasti. Transparentni proračun štiti od rasipanja, prevare i zlouporabe, građanima omogućuje pozivanje vlasti na konkretnu odgovornost, jača povjerenje u političke procese, a može pomoći i privlačenju investicija. Otvorenost sustava važna je i radi povećanja uštede jer kod sustava otvorenog koda nema potrebe za kupovinom licenci, a što će značiti uštedu. Sada se pak troši mnogo novaca a dovoljno je navesti primjer iz Plana razvojnih programa Proračuna 2014. Grada Zagreba gdje se na ulaganje u računalne programe samo u 2013. potrošilo oko 5,3 milijuna kuna, ove godine se planira isto toliko, 2015. godine 6,3 milijuna, a 2016. čak 7,1 milijun kuna.

Nedavno je Grad Zagreb potrošio preko 1,7 milijuna kuna za izradu aplikacije putem koje se prijavljuju komunalni problemi. Ispalo je da takva slična aplikacija (FixMyStreet) postoji na internetu i potpuno je besplatna!

- Nažalost, u Hrvatskoj još nema dovoljno interesa za eksploatiranjem kvalitetnih rješenja otvorenih sustava.

- Možete li objasniti što to znači otvoreni kod? Na internetu se može pronaći definicija da je otvoreni kod ili open source softver čiji je izvorni kod dostupan javnosti na uvid, korištenje, izmjene i daljnje raspačavanje. Navode se primjeri Firefox web preglednik, MediaWiki softver, Joomla... U Programu Vlade RH za razdoblje od 2011. - 2015., planira se uvođenje programa i softvera otvorenoga koda u državnu upravu. Koliko ste zadovoljni projektom Središnji državni portal te je li on ispunio očekivanja?

- Središnji državni portal zajedno s e-Pretnicom je svakako pozitivan pomak prema otvorenim podacima. Do sada su ministarstva imala različite internetske stranice, objavljavani su bili različiti podaci i građani su se uglavnom teško snalazili na različitim stranicama. Gov.hr iako je sve ono što smo željeli ipak nije toliko otvoren. Otvoreni kod podrazumijeva da izvorni kod bude objavljen na internetu gdje će omogućiti zajednici stručnjaka da savjetuju i konstantno poboljšavaju postojeći kod. Ministarstvo uprave, koje je odgovorno za postavljanje Središnjeg državnog portala, bi otvaranjem koda postigao suradnju s hrvatskim stručnim programerima koji bi kroz prijedloge u kodu davali rješenja kako poboljšati aplikaciju, a Ministarstvo bi i dalje imalo kontrolu nad samim kodom i odlučivalo koje predložene značajke prihvatiti - sve to otvoreno, javno i besplatno. Ne može biti bolje od toga. To možemo vidjeti na primjeru britanske stranice gdje je Gov.uk izvorni kod objavljen otvoreno: <https://github.com/alphagov> <https://gds.blog.gov.uk/2012/02/02/gov-uk-truly-open-platform/> Gov.hr je još u povojima, ali očekujem još mnogo poboljšanja na Središnjem državnom portalu.

- Koliko je Hrvatska po pitanju transparentnosti podataka još uvijek daleko od Velike Britanije i njihova portala data.gov.uk?

- Hrvatska je daleko od otvorenosti podataka kakvu vidimo na data.gov.uk (Velika Britanija), data.gov (USA) i data.gouv.fr (Francuska). Iako se mnogo novaca iz proračuna koristi za kupovinu različitih računalnih programa i iako se mnogo podataka obrađuje na računalima, još uvijek se ti podaci ne čuvaju pravilno što onemogućuje njihov pronalazak i ponovno korištenje. Tako na primjeru Proračuna Grada Zagreba gdje nije moguće dobiti niti jedan drugi oblik dokumenta osim PDF-a iako je taj isti PDF morao biti kreiran iz neke druge aplikacije koja podržava spremanje i u druge oblike.

Post date: 11/08/2014 - 20:07

Content type: [News](#)

Kategorija: [Tema mjeseca](#)

Najbolja europska sudska praksa

- [Važna presuda Suda EU koja se odnosi na prava udruga u domeni zaštite voda](#)
- [Visoki upravni sud ukinuo je Plan gospodarenja otpadom Velike Gorice jer za njega nije provedena strateška procjena utjecaja na okoliš](#)
- [David pobijedio Golijata](#)
- [Pravo na pristup podacima o okolišu koje drže institucije EU](#)
- [Presuda o pravu nižih sudova da provjere je li pravno stajalište višeg suda u skladu s pravom EU](#)

[Više](#)

Prošle teme mjeseca

9. Najveći korak prema aktivnoj participaciji građana u izradi proračuna napravio Pazin [Analiza objave sedam najvažnijih proračunskih dokumenata u 2013.-14.: u Istri najgori gradovi Rovinj i Vodnjan i općine Kanfanar, Sveti Lovreč i Svetvinčenat.](#)